

A bővítés és az EU kohéziós politikája

Az Unió átalakítása

John Bachtler¹

PHARE-támogatásból finanszírozott városfelújítási projekt Augustow-ban (Lengyelország).

A bővítés az Unió kormányzásának, finanszírozásának és célkitűzéseinek alapvető átalakulásához vezet. John Bachtler megvizsgálja, hogy a bővítés milyen kihívások elé állítja az EU kohéziós politikáját.

Több mint egy évtizednyi reform és tárgyalás után az EU elérkezett a bővítés gazdasági és társadalmi mérföldkövéhez, amelynek során 2004. május 1-jén új tagállamokkal egészül ki: Ciprussal, a Cseh Köztársasággal, Észtországgal, Lengyelországgal, Lettországgal, Litvániával, Magyarországgal, Máltával, a Szlovák Köztársasággal és Szlovéniával. Előre tekintve Románia és Bulgária igyekszik elérni a 2007-es csatlakozási időpontot, Törökország várja a tárgyalások megkezdését, és más potenciális tagjelölt országok – Horvátország, Macedónia, Bosznia-Hercegovina és Szerbia-Montenegró – már kérték a tagfelvételüket, vagy a közeljövőben szándékoznak benyújtani a kérelmüket.

Az EU bővítésének történelmi fátyla mögött az Európai Unió a jövőbeni kormányzással, finanszírozással és célkitű-

zéseiivel kapcsolatos kritikus viták és döntéshozás időszakát éli meg.

2003 májusában a „Konvenció Európa jövőjéről” az EU-politikák alakításával, a hatalmi ágak megosztásával, az európai intézmények és a szavazási rendszerek működésével kapcsolatos formális javaslatok széles skáláját foglalta össze, egy hatékonyabb és elszámoltathatóbb EU létrehozását tűzve ki célul.

A finanszírozás terén az Európai Bizottság közleményt adott ki a 2006 utáni időszak pénzügyi tervéről. Bár a brüsszeli Európai Tanács a közös agrárpolitika (CAP) viszonylag elnyújtott reformja érdekében csökkentette a költségvetési változások alkalmazási körét, a Bizottság továbbra is olyan megoldásokat javasol, amelyekkel a lisszaboni stratégia növekedési és versenyképességi célkitűzéseivel összhangban módosítható az EU költségvetése. A költségvetési vitát befolyásoló egyéb tényezők közé tartozik a külső határok, valamint a közös kül- és biztonságpolitika számára elkülönítendő jövőbeni támogatás.

¹ A Strathclyde Egyetem (Glasgow, Egyesült Királyság) Európai Politikák Kutatóközpontjának (<http://www.eprc.strath.ac.uk>) igazgatója.

Három kérdés Balázs Péterhez,

az Európai Bizottság tagjához

Az Ön véleménye szerint hogyan járult hozzá az előcsatlakozási szakasz a Tizenötökkel szembeni hátrány csökkentéséhez?

A környezetvédelem és a közlekedés területén, ahol az új tagállamok elmaradásban vannak, fontos projektek kaptak európai támogatást. Az infrastruktúra minősége javult, és a nemzeti közigazgatási intézmények megtanulták, hogyan működik a kohéziós politika. Most már jó helyzetben vannak ahhoz, hogy teljes mértékben kihasználják a regionális támogatásokat.

Ön szerint a 2004–2006-os időszakban mi lesz a legnagyobb kihívás az új tagállamokban a kohéziós politika megvalósítását illetően?

A jó menedzsment, a kiváló minőségű projektek megtalálása és a partnerség felállítása mind fontos kihívások. A 2004–2006 közötti időszak rövid. Gyors cselekvésre van szükség, a kötelezettségvállalás visszavonására vonatkozó „n+2” szabály miatt is.

Mi a véleménye a Bizottság javaslatairól, amelyek az új pénzügyi perspektívákra és a kohéziós politika 2006 utáni reformjára vonatkoznak?

A javaslatok a bővítés utáni egyenlőtlenségek növekedésére adnak választ: a pénzt a kevésbé fejlett régiókra koncentrálnák, és megfelelő mennyiségű erőforrást biztosítanak a konvergencia céljára. Ezen a kettős megközelítésen túl teljes mértékben támogatom azt a célt, hogy a kohéziós politikát a lisszaboni stratégia szolgálatába állítsák. A kohéziós politika alapvetően fontos az európai gazdaság versenyképesebbé tételéhez.

je megközelíti vagy meghaladja az EU15 szegényebb országaiét, a legtöbb csatlakozó ország egy főre jutó GDP-je az EU25 átlagának kevesebb mint 60%-a, Lettország esetében pedig egyenesen 37%-a.¹

Az új tagállamok egyértelműen jelentős gazdasági növekedést értek el az elmúlt években. Az 1997 és 2001 közötti időszakban a Cseh Köztársaság kivételével az összes csatlakozó ország reál GDP-jének növekedése jóval meghaladta az EU15 átlagát; az éves növekedés a Szlovák Köztársaság 3,3%-a és Lettország 6,1%-a között volt. A 2003 és 2006 közötti előrejelzések hasonló tartományban mozognak (3–6,3%) annak ellenére, hogy az előrejelzések szerint a gazdasági körülmények nehezebbek lesznek, és csökken a különbség az erőteljesen fejlődő balti államok és a többi csatlakozó ország között.

Annak ellenére, hogy a csatlakozási tárgyalások lezárása jelentős teljesítmény az új tagállamok részéről, az átalakulási folyamat még nem ért véget.² Néhány új tagállam még mindig nem tért magához a GDP 1990-es évek elején történt összeomlása óta. Az EBRD becslése szerint Lettország, Litvánia és Észtország GDP-jének reálértéke 2002-ben még mindig az 1989. évi szint alatt volt. A lenyűgöző szerkezeti és intézményi refor-

A bővítés kihívásai

Az EU-bővítés kohéziót érintő sarokszámai jól ismertek. A bővítés a lakosság 20%-os, de a GDP mindössze 5%-os növekedését eredményezi, ami azt jelenti, hogy az EU25 egy főre jutó átlagos GDP-je több mint 12%-kal csökken. Bár egyes új tagállamok (Ciprus, Cseh Köztársaság, Málta, Szlovénia) egy főre jutó GDP-

MAGYARORSZÁG

Terület: 93 030 km²
Népeség: 10 142 000 lakos
GDP/fő index (2002):
53 (EU15 = 100)

A Strukturális Alapok stratégiája (2004–2006):

A magyarországi közösségi kerettámogatás (1 995 millió euró) célja a termelőszektor, a foglalkoztatottság és az emberi erőforrások fejlesztése, a közlekedési infrastruktúra javítása, a környezetvédelem és a helyi fejlesztések.

Magyarország: képzési program fiatal romák számára.

¹ Eurostat-adatok, GDP/fő (PPS), 2001. Bulgária és Románia esetében az egy főre jutó GDP 29%, illetve 27%.

² *Transition Report 2003 (2003. évi átalakulási jelentés): Integration and regional cooperation (Integráció és regionális együttműködés)*, Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bank, London.

mok ellenére a csatlakozásra váró országokban hiányosságok tapasztalhatók a pénzügyi piacok fejlődésében, az olyan stratégiai ágazatok szerkezetátalakításában, mint az energetika, a nehézipar, valamint a közigazgatás és a vállalati környezet minősége. Az utóbbi évek növekedését a magas költségvetési hiány ellenére erőteljes magán- és közcélú fogyasztás támasztotta alá. A kormányzat általános deficitje eléri a GDP 9%-át, és a közcélú kiadások erőteljes nyomás alá kerülnek, amint az új tagállamok felkészülnek az euró bevezetésére.

A munkaerő-piaci helyzet további kihívásokkal jár. Az új tagállamokban az átlagos munkanélküliség 15% (bár egyes országokban csupán a 3–6% közötti tartományban mozog.) A munkaerő termelékenységének növekedését mindig összekapcsolják a stagnáló vagy csökkenő foglalkoztatottsággal; az új munkahelyek teremtése nem elegendő a munkaerő-felesleg kompenzálására. Az új tagállamok átlagos foglalkoztatottsága 56% (Lengyelországban 52%) az EU15 64%-ához képest. Az új tagállamok munkaerőpiacait jelentős strukturális különbségek jellemzik az EU15-höz képest, ami a mezőgazdasági munkások nagyobb számában és a szolgáltatásban dolgozók sokkal kisebb arányában nyilvánul meg (11% szemben a 3%-kal, illetve 28% szemben a 44%-kal). Ha a csatlakozásra váró országok meg szeretnének felelni a lisszaboni 70%-os foglalkoztatottságnak, különösen a szolgáltatások területén van szükség munkahelyteremtésre.³

Az új tagállamok gazdasági növekedését eddig a regionális egyenlőtlenségek jelentős növekedése jellemezte. Majdnem minden országban a legvirágzóbb régiók növekedtek a leggyorsabban, csökkentve az EU15-tel szembeni lemaradást, míg a legszegényebb régiókban az egy főre jutó GDP csökkenését tapasztalták az európai átlaghoz képest. Bár a csatlakozásra váró országok között a területi szerkezet és a gazdasági növekedés előtt álló lehetőségek és kihívások vonatkozásában jelentős különbségek vannak, négy általános térbeli minta figyelhető meg.

Az első, hogy a növekedés a fővárosokban és a nagyvárosi területeken a legerőteljesebb. Ezek általában olyan régiók, amelyek az átalakulás előtt kedvezőbb helyzetből indultak, és képesek voltak a gyors szerkezetátalakításra, a piacgazdasági viszonyokhoz való gyors alkalmazkodásra. Prága, Pozsony, Budapest és Varsó régiói esetében például az egy főre jutó GDP 150–220%-kal emelkedett az adott nemzeti átlaghoz képest.

A második, hogy kelet–nyugati regionális eltérések vannak a gazdasági fejlettségben. Mialatt az EU15 határához közel lévő sok régió képes volt javára fordítani a befektetéseket, az idegenforgalmat és a határokon átnyúló együttműködést, a csatlakozásra váró országok keleti határ régióinak gazdasági helyzete kevésbé fejlődött az átalakulás kezdete óta, és ezekre a leglassabb növekedés, a legmagasabb munkanélküliség és a legkevésbé kedvező gazdasági szerkezet a jellemző.

A harmadik, hogy az átalakulás gyakran kedvezőtlen tapasztalatokkal jár a kisvárosok és vidéki térségek számára. Esetekben gyakran nehézséget jelent az átmenethez való alkalmazkodás, csak a szerkezetátalakítás gazdasági és társadalmi költségeit tapasztalják, de korlátozottak a növekedési lehetőségeik.

A pozsonyi elkerülő út társfinanszírozása európai forrásokból történt (Szlovákia).

Végül a bányászat, acélipar, energetika és más nehézipari ágazatok szerkezetátalakításának – a munkahelyek már eddig is tapasztalt elvesztése ellenére fennálló – késlekedése azt eredményezi, hogy sok régi ipari terület továbbra is az átalakulási folyamat legsúlyosabb gazdasági, társadalmi, politikai és környezetvédelmi kihívását éli meg.

Az elmúlt évtizedben az új tagállamok – különböző mértékben – nagyobb hangsúlyt fektettek a regionális politika kérdéseire. A Phare, ISPA és SAPARD által a 2000 és 2006 közötti időszakban biztosított évi mintegy 3 milliárd eurós előcsatlakozási támogatás révén a tagságra váró országok reformokat vezettek be a területi közigazgatásban, nagyobb szerepet adva a régióknak (a nagyobb országokban), és befektetéseket hajtottak végre a regionális fejlődés intézményi infrastruktúrájában. Az 1990-es évek vége óta a regionális politika jogszabályi alapot kapott, és minden ország kidolgozta a regionális fejlesztés koncepcióinak, stratégiáinak, terveinek és programjainak hierarchiáját, amelyet a telepü-

³ Eurostat-adatok. Havlik P (2003) *EU enlargement: growth, competitiveness and some challenges facing the future member states (EU-bővítés: növekedés, versenyképesség és a jövőbeni tagállamok előtt álló kihívások)*, Bécsi Nemzetközi Közgazdaságtudományi Intézet.

lések és a vállalatok esetében az intézkedések széles skálája révén hajtottak végre.

Azzal, hogy az EU kohéziós politikáján alapuló jelentős finanszírozásra támaszkodhatnak, az új tagállamok fontos politikai választásokkal néznek szembe. Egyrészt olyan nemzeti fejlesztési politikákra van szükségük, amelyek a növekedéspotenciál kihasználásában az összes régiót támogatják, különösen azokat, amelyek a fejlődés „motorjai”. Másrészt strukturális politikákra is szükségük van, hogy felgyorsítsák a régi ipari régiók felzárkózását, és fejlesszék a peremterületek, a legszegényebb és strukturálisan elmaradott – különösen a csatlakozásra váró országok keleti határainál elhelyezkedő – régiókat. A jövőbeni Strukturális és Kohéziós Alapok politikai ütemterve foglalkozik e kérdésekkel, és az alábbiakat tartalmazza:

- az infrastrukturális alap fejlesztése ott, ahol a jelenlegi túl van terhelve,
- a munkaerő nagyobb mobilitásának, illetve a technológiai, vezetési és vállalkozási készségek oktatásának előmozdítása,
- a múlt örökségét érintő és az EU-irányelvek követelményeinek megfelelő környezetvédelmi befektetések,
- K+F befektetések, különösen a vállalkozások vonatkozásában,

Képzés vállalkozók számára Szlovákiában.

- valamint a kkv-szektor, különös tekintettel a nagyon kicsi szolgáltató cégek fejlesztésére, amelyek a szolgáltatási ágazatbeli munka nagyját végzik.

SZLOVÁKIA

Terület: 48 845 km²

Népség: 5 379 000 lakos

GDP/fő index (2002):

47 (EU15 = 100)

A Strukturális Alapok stratégiája (2004–2006):

Szlovákia 4 operatív program köré csoportosítja erőfeszítéseit (1 041 millió euró), amelyek az ipar és a szolgáltatások, az emberi erőforrások, az alapvető infrastruktúra, valamint a mezőgazdaság és a vidék fejlesztését célozzák.

Az EU kohéziós politikája: 2004–2006

A bővítés 2004 és 2006 közötti időszakra vonatkozó pénzügyi keretét a dán elnökség alatt, 2002 végén hagyták jóvá. A csatlakozási szerződés – amelyet úgy terveztek meg, hogy minden új tagállam kedvezőbb pénzügyi helyzetben legyen, mint a csatlakozás előtt – további összegekkel egészült ki a schengeni követelményeknek való megfelelés érdekében, valamint azért, hogy az új tagállamok képesek legyenek közvetlen kifizetéseket teljesíte-

A strukturális intézkedések juttatásai az új tagállamokban: 2004–2006 (millió euró, folyó áron)

Ország	1. célkitűzés	2. célkitűzés	3. célkitűzés	Interreg	Equal	Kohéziós Alap*	Összesen
Cseh Közt.	1 454,27	71,30	58,79	68,68	32,10	936,05	2 621,19
Észtország	371,36	0,00	0,00	10,60	4,07	309,03	695,06
Ciprus**	0,00	28,02	21,95	4,30	1,81	53,94	113,44
Lettország	625,57	0,00	0,00	15,26	8,03	515,43	1 164,29
Litvánia	895,17	0,00	0,00	22,49	11,87	608,17	1 537,70
Magyarország	1 995,72	0,00	0,00	68,68	30,29	1 112,67	3 207,36
Málta	63,19	0,00	0,00	2,37	1,24	21,94	88,74
Lengyelország	8 275,81	0,00	0,00	221,36	133,93	4 178,60	12 809,70
Szlovénia	237,51	0,00	0,00	23,65	6,44	188,71	456,31
Szlovákia	1 041,04	37,17	44,94	41,47	22,27	570,50	1 757,39
Összesen	14 959,64	136,49	125,68	478,86	252,05	8 495,04	24 451,18

* átlag

** a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközt (FIFG) is ideértve

ni a gazdálkodóknak, és hogy Lengyelország számára rendelkezésre álljon 1 milliárd euró határidő előtt lehívható keret.

A bővítés végleges pénzügyi feltételei jelentős mértékben elmaradnak az EU által az 1999. évi berlini megállapodásban a kötelezettségvállalások és kifizetések számára megállapított felső határtól.

A strukturális intézkedések tekintetében több megjegyzésre méltó dolog is van. Az első, hogy Lengyelország messze a legtöbbit – a kötelezettségvállalási előirányzatok mintegy 52%-át – kapja a strukturális intézkedésekre szánt pénzből. A második, hogy a Kohéziós Alap számára elkülönített összeg sokkal jelentősebb, mint a jelenlegi tagság esetében: a kötelezettségvállalási előirányzatok több mint egyharmadának felel meg, szemben a jelenlegi négy kedvezményezett 18%-ával. A harmadik a strukturális alapok előirányzatain belül az 1. célkitűzés nagyon magas aránya; ez a teljes összeg 93%-át teszi ki, szemben az EU15 jelenlegi 70%-os előirányzatával. Ez nyilvánvalóan annak a következménye, hogy a tíz csatlakozásra váró ország népességének 92%-a felel meg az 1. célkitűzés kritériumainak. Végül az új tagállamok egy főre eső juttatásai jelentősen alacsonyabbak, mint az EU15 szegényebb tagjai esetében. A GDP 4%-át kitevő felső határ alkalmazása után az új tagállamok strukturális kiadásainak egy főre jutó támogatása 2006-ban várhatóan 137 euró lesz, szemben a jelenlegi négy kohéziós ország fejenkénti 231 eurójával.

A 2004 és 2006 közötti időszakra vonatkozóan az EU 40,7 milliárd eurót különített el a bővítésre, ebből 21,8 milliárdot a kohéziós politikára (14,7 milliárd eurót a Strukturális Alapok és 7,1 milliárdot a Kohéziós Alap számára, 1999. évi áron számítva). Az összes új tagállam jogosult EU-finanszírozásra, és a támogatás térbeli kiterjedése az EU15 népességének jelenlegi 40%-áról az EU25 49,5%-ára emelkedik. A Strukturális Alapok támogatásának majdnem teljes egészét az 1. célkitűzés programjain keresztül folyósítják, néhány kisebb – Ciprus, Prága és Pozsony számára szánt 2. és 3. célkitűzési – program, valamint az Interreg és az Equal juttatásai kivételével. A strukturális alapoknak mintegy 61%-át tervezik az EDF-re (Európai Regionális Fejlesztési Alap), 25%-át az ESF-re (Európai Szociális Alap), 12%-át az EMOGA-ra (Európai Mezőgazdasági és Orientációs Alap) és 2,4%-át a Halászati Orientációs Pénzügyi Eszközre (FIFG) költeni.

CSEH KÖZTÁRSASÁG

Terület: 78 866 km²
Népesség: 10 203 000 lakos
GDP/fő index (2002):
62 (EU15 = 100)

A Strukturális Alapok stratégiája (2004–2006):

A Cseh Köztársaságban 1,45 milliárd euróra emelkedik az 1. célkitűzés közösségi támogatási kerete, amely a prágai régió kivételével az egész országra vonatkozik. Ez 5 operatív programot érint: ipar és vállalkozások, infrastruktúra, emberi erőforrások fejlesztése, a vidék és a többfunkciós mezőgazdaság fejlesztése. Emellett a prágai régió DOCUP 2. célkitűzése (71 millió euró) elsősorban a városi környezet javítását célozza.

Az új tagállamok fontos intézményi kihívásokkal néznek szembe az EU kohéziós politikájának végrehajtásakor. Az előcsatlakozási időszakban szerzett értékes tapasztalatok ellenére európai bizottsági jelentések szerint a strukturális alapok igazgatásában és megvalósításában olyan problémák gátolják a programozási képességet, mint:

- a nem megfelelő stratégiai irányok meghatározása,
- a minisztériumok közötti rossz koordináció,
- a megfigyelőrendszerek felállításának késedelme,
- és talán legfőképpen a projektirási képesség fejletlensége, amely veszélyeztetheti a támogatások időben történő fogadását.

A fogadási kapacitást tovább korlátozza a képzett személyzet hiánya, a közigazgatási szintek közötti gyenge kommunikáció és a Phare által finanszírozott előkészítő programok egyes gyengeségei. A programozásban való regionális részvétel nagy eltéréseket mutat, míg a helyi hatóságok és a nem kormányzati szervezetek felkészültsége korlátozottnak vagy nem létezőnek tűnik. Végül a társfinanszírozási követelmények is problematikusak lehetnek a költségvetési korlátozások és a potenciális kedvezményezettek hiányos pénzügyi forrásai miatt. Ennek ellenére a 2004 és 2006 közötti időszak fontos lehetőséget biztosít a tanulásra, és az új tagállamok (Ausztria, Finnország, Svédország) múltbéli tapasztalatai azt mutatják, hogy a hatékony programozás gyakorlati tapasztalata gyorsan elsajátítható.

Az EU kohéziós politikája 2007-től kezdődően

Az EU kohéziós politikájának 2006 utáni jövője sokkal kevésbé látszik tisztán. A harmadik kohéziós jelentéshez vezető hosszú folyamat során kiterjedt és nyílt vita folyt az európai intézmé-

■ Szakmai integráció a Cseh Köztársaságban.

Állatorvosi ellenőrzés Lettorszában.

nyek, a tagállamok és a regionális és ágazati érdekcsoportok között, és nyilvánvaló, hogy jelentős nézetkülönbségek vannak az EU kohéziós politikája számára elkülönítendő költségvetési források, valamint a források elkülönítése és kezelése esetében preferált modellek megítélésében. Abban azonban egyetértés van, hogy a forrásokat az EU legkevésbé fejlett részeire kell koncentrálni.

Egyes kohéziós országok és némely régiók számára fontos kérdés a – pusztán statisztikai alapon az 1. célkitűzés küszöbe fölé emelkedő – jogosultság e „statisztikai hatás” miatti elvesztése. Ez az EU25 mintegy 18,5 millió lakosát érintené. E régiók az 1. célkitűzés által támogatható területekhez hasonló elbánást szorgalmaznak. Egyes tagállamok azt is szeretnék, hogy a jogosultságtól eleső régiók potenciálisan akár öt évig terjedő átmeneti támogatást kapjanak.

Az EU legszegényebb részei számára nyújtott támogatás másik forrása a Kohéziós Alap, amely szintén széles körű finanszírozást élvez. Ha az EU25 esetében a bruttó nemzeti jövedelem (GNI) 90%-os küszöbét alkalmaznák, Ciprus kivételével az összes új tagállam támogatható lenne. A jelenlegi kedvezményezettek közül Görögország és Portugália valószínűleg továbbra is jogosult maradna, de Spanyolország a támogathatóság határára kerülne, és különleges rendelkezések nélkül a statisztikai hatás áldozatául esne, míg Írország feltétlenül kiesne. Sok új tagállam azt szeretné, hogy a későbbiekben is az EU-finanszírozás egy nagyobb hányadát folyósítsák a Kohéziós Alap keretében úgy, ahogy a 2004 és 2006 közötti időszakban.

Amint azt fentebb említettük, a leginkább vitatott kérdés, hogy biztosítsanak-e EU-finanszírozást az 1. célkitűzésen kívül, és ha igen, hogyan. A Bizottság javaslatai alapján a 2. célkitűzés alapján történő jövőbeni finanszírozás középpontjában a növeke-

LETTORSZÁG

Terület: 64 589 km²
Népesség: 2 332 000 lakos
GDP/fő index (2002):
 35 (EU15 = 100)

A Strukturális Alapok stratégiája (2004–2006):
 Lettország egy (626 millió eurós) programot valósít meg négy prioritás alapján: területi kohézió, újító vállalkozások, foglalkoztatottság és képzés, a vidék és a halászat fejlesztése.

LITVÁNIA

Terület: 65 200 km²
Népesség: 3 463 000 lakos
GDP/fő index (2002):
 39 (EU15 = 100)

A Strukturális Alapok stratégiája (2004–2006):
 A litvániai program (895 millió euró) középpontjában az infrastruktúra fejlesztése, az emberi erőforrások fejlesztése, a vállalkozások versenyképessége, valamint a vidék, a mezőgazdaság és a halászat fejlesztése áll.

Egy szlovéniai vegyi laboratóriumban.

dés és a versenyképesség lesz, és az összes nem 1. célkitűzési terület jogosult lesz támogatásra, valamint a tagállamok maguk lesznek felelősek a földrajzi koncentráció meghatározásáért és a támogatás megvalósításáért. Más modelleket is javasoltak, különösen Nagy-Britannia.

Végkövetkeztetések

A bővítés jelentős kihívásokkal jár az EU gazdasági és társadalmi kohéziója számára. Ha az elérendő cél az új és a meglévő tagállamok konvergenciája, senki sem vitatja, hogy ez az EU részéről 30–40 évre szóló jelentős és tartós elkötelezettséget jelent a csatlakozásra váró országok felé, miközben ezzel egyidejűleg lehetővé kell tenni az EU15 szegényebb országai számára is, hogy folytathassák a felzárkózást a gazdagabb országokhoz. A támogatás maximális felhasználása érdekében fontos tanulságokat kell levonni az EU-finanszírozás különböző hatásairól, valamint ezek alkalmazásának politikai környezetéről készült közelmúltbeli kutatásokból.

Lényegesen bizonytalanabb, hogy az EU kohéziós politikája folytatódik-e a kevésbé fejlett országokon és régiókon kívül, és ha igen, hogyan. A kulcskérdés az EU kettős – versenyképességre és kohézióra irányuló – célkitűzése közötti kapcsolat.

SZLOVÉNIA	
Terület: 20 273 km ²	
Népesség: 1 995 000 lakos	
GDP/fő index (2002): 69 (EU15 = 100)	
A Strukturális Alapok stratégiája (2004–2006):	
Szlovénia (237,5 millió euró) három prioritásra igyekszik koncentrálni: a termelőszektor versenyképességének előmozdítása, az emberi erőforrások és a foglalkoztatottság fejlesztése, valamint a mező- és erdőgazdaság, illetve a halászat szerkezetének átalakítása.	

Egyrésztől egyértelmű nyomás nehezedik az EU-ra, hogy viszalépjön a nem 1. célkitűzésű finanszírozástól, és a K+F, az innováció, a felsőoktatás, a képességek és a hálózatok terén megvalósuló befektetéssel az európai növekedés és versenyképesség előmozdítására koncentráljon a lisszaboni stratégia céljainak teljesítése érdekében. Másrésztől aggodalomra ad okot az ipari és vidéki területek folyamatban lévő strukturális változásai számára nyújtott EU-támogatás potenciális csökkenése.

Ezt az aggodalmat súlyosbítja az a tény, hogy sok gazdagabb ország nemzeti regionális politikája fokozatosan feladja azt, hogy hagyományos módon a „problémás területekre” összpontosítson, és az országon belüli összes régiót támogassa. Figyelemre méltó, hogy az utóbbi években növekedtek a tagállamokon belüli egyenlőtlenségek; új regionális politikák fokozhatják a nemzeti és (részben) regionális növekedést és versenyképességet, de ennek az országon belüli regionális egyenlőtlenség az ára. Sok régió szeretné megőrizni a Strukturális Alapokkal járó hozzáadott értéket – a partnerkapcsolatot, a stratégiai gondolkodást, a többéves programozást, a tapasztalatcserét –, bár ezek a jellemzők egyre inkább a nemzeti regionális fejlesztési politikákban is megjelennek.

Végezetül az EU kohéziós politikájának reformját nem lehet elszigetelten tekinteni. Sok vidéki térség esetében a CAP alapján történő juttatások fontosabbak, mint a Strukturális Alapok, és a kritikus kérdés a vidékfejlesztési politika „második pillér” alapján történő jövőbeni finanszírozása. Általában véve az állami támogatások ellenőrzése jelentősen hozzájárul a kohézióhoz. Emiatt a tagállamok jogosan érvelnek a regionális támogatások felhasználása nagyobb szubszidiaritásának és rugalmasságának szükségessége mellett, különösen olyan régiókban, amelyek különben elveszítenék a Strukturális Alapokra és a regionális támogatásokra való jogosultságukat. Ezzel egyidejűleg fontos, hogy semmi se ássa alá az elmúlt két évtizedben a támogatási verseny csökkentésében és a „játéktér kiegyenlítése” érdekében tett előrehaladást.

További információ:

http://europa.eu.int/abc/governments/new_eu_members/index_en.htm

BULGÁRIA	
Terület: 110 910 km ²	
Népesség: 7 846 000 lakos	
GDP/fő index (2002): 26 (EU15 = 100)	

ROMÁNIA	
Terület: 237 500 km ²	
Népesség: 21 773 lakos	
GDP/fő index (2002): 27 (EU15 = 100)	